

kaikkeutensa. Niin nytkin. Jos lukijan ajattelu hakee suuntaa metodikirjojen avulla, niin niistä muodostuu helposti ajattelun kahleita, dogmaattisia mallinantajia, jotka kääntyvät tarkoitustaan vastaan. Mutta sellaiselle joka on jo hahmotellut tai tehnyt omaa tutkimustaan kirjat voivat olla oiva apu omien virheiden, umpikujien ynnä muiden tunnistamisessa. Niin nytkin. Näiden kirjojen kohdalla on muistettava Foucault'ta ja Proustia. Kun Foucault'lta kysyttiin mitä kirja merkitsee hänelle, hän vastasi: se on työkalupakki. Ja Proust sanoi, että hänen kirjansa ovat kuin silmälasit: kokeile, sopivatko ne sinulle, näetkö niiden avulla asioita, joita et olisi muuten nähnyt, ja jos ne eivät sovi, niin luovu kirjastani ja etsi muita sinulle paremmin sopivia. Niin nytkin. Älä kuitenkaan luovu tutkimisesta. Se on kivaa.

Jari Myllylä

n&n

Rapautuminen ja kitit

Kaj Ilmonen (toim.), *Kestävyyskoe (kirjoituksia 90-luvun Suomesta)*. Vastapaino, Tampere 1993. 320 s. 125 mk.

1. Nykyinen lama Suomessa ei tarkoita, että olisimme kuopassa josta aikanaan nousee ylös, sanoo G.H. v. Wright. Me olemme mäen harjanteella, josta tie johtaa alaspäin, kohti olennaisesti toisenlaista maailmaa kuin nykyinen.

Vertaus herättää kolme kysymystä, tärkeimmät mitä 90-luvun Suomesta puhuttaessa osaan esittää.

Ensiksi, mitä kaikkea alamäkeen kuuluu? Työttömien määrän kasvu. Sosiaaliturvan heikkeneminen. Suomen kuihtuminen kansallisvaltiona. Mitä muuta?

Toiseksi, pitkäkö alamäkeä riittää, määrällisesti ja ajallises-

ti, ennen kuin tapahtuu räjähdys tai romahdus täysin toisenlaiseen, kurjuuden ja väkivalan maailmaan? Kuinka suuren työttömien määrän Suomi kestää ja koska tuo luku saavutetaan? Millä rahalla ihminen ei enää tule toimeen ja koska köyhimpien käteen jää vain tämä määrä tai vähemmän? Millä aliravitsemuksen asteella nälkä alkaa näkyä niin, että sosiaaliministerinkin on pakko se havaita?

Kolmanneksi, mitä sitten tapahtuu? Kuinka "räjähdys" tai "romahdus" ilmenee? Ryntääkö kansa kaduille ryöstämään kauppoja ja hyvinvoivan näköisiä kadulla liikkujia? Lisääntyykö niiden määrä, jotka kuolevat pikemmin hoidon puutteeseen kuin sairauteen? Alkavatko venäläismassat vyöryä moraaliyhteiskuntana luhistuneeseen Suomeen?

Näinä päivinä, kun miljoonamaisuutensa röyhtäilyttämä valtiovarainministeri virnistelee köyhille ja tuuliko-sen-huuliaheilutti pääministeri tilaa nöyräselkäeliitiltä lisää mitään tekemättömiä mietintöjä, eivät yhteiskuntatieteilijät tunnu uskaltavan sanoa mitään noista kovista kysymyksistä. Vai uskaltaisivatko, kirjassa jonka nimi on *Kestävyyskoe*, ja joka takakannessa kyselee: "Kestäkö Suomen aineellis-sosiaalinen selkäranka? Katoaako kansan moraaliyhteisyys?"

2. Kirjoittajat ovat 35-49-vuotiaita taloustieteilijöitä ja sosiologeja, joukossa yksi tiedotustutkija. Aloitan lukemisen taloustieteilijöistä: Allén, Vartiainen, Pantzar, Sauramo ja Santamäki-Vuori. Mitä minä, yhteiskuntatieteenlatuja jo 50-luvulta hiihdellyt ja niiden varsilta Suomea katsellut, heidän kirjoituksistaan opin?

Paljonkin. Suomen kuntalaitoksen historiaa. Menneitten vuosikymmenten talouspolitiikka. Tavaroiden, kuten kirjoituskoneen, polkupyörän tai auton muotovariaation lainalaisuuksia. Erilaisia lamakuvauksia ja -selityksiä.

Kysymyksiini liittyen opin myös, että kuntalaitoksen rautioittaminen on osa katastrofiin

johtavaa alamäkeä. "Jos paikallisen itsehallinnon tulevaisuus jätetään pelkästään markkinoiden varaan, voivat lopputulokset olla kohtalokkaita niin taloudellisesti kuin sosiaalisestikin." Kohtalokkaita — millä tavoin? Sitä Tuovi Allén ei täsmennä. Eivät myöskään Pekka Sauramo ja Tuire Santamäki-Vuori kerro, mikä on se "hyvin raju yhteiskunnan rakenteiden muuttuminen", ja mitä ne "massiiviset hyvinvointitappiot", joita pysyvä massatyöttömyys voi tuoda mukanaan.

3. Olisivatko sosiologit rohkeampia, nämä Ilmonen, Kosonen, Alasoini, Kasvio, Sulkunen, Luostarinen, Siisiäinen ja Julkunen?

Käsitteitä he ainakin osaavat heitellä. Jälkifordismi. Ohuttuotanto. Suuret projektit. Interaktiivinen pienviestintä. Promootion kulttuuri. Kittien rapautuminen. Sosiaalidemokratisoituva regiimi.

Ennusteet ovat pikemmin varovan rohkaisevia kuin suunnanmuutokseen säikäyttäviä. Kansallisvaltio saattaa ohentua mutta ei kuolla (Kosonen). Työttömyys voi jo ensi vuosikymmenellä kääntyä puutteeksi osaavasta työvoimasta (Kasvio). Hyvinvointivaltion rakenteet säilyvät vaikka niiden perustelut ja tavoitteet unohtuisivatkin (Sulkunen).

Jotain julmaa tähän yhteiskuntaan povaa Kaj Ilmosen kirjan loppusivuilla maalailema mahdollisuus, että Suomesta häviää moraalinen yhteenkuuluvuuden tunne. Rikkaat ottavat omansa kyynisesti, ilman sen kummempia perusteluja. Köyhimpien vaihtoehdoksi jää erilainen kaupustelu ja pikkurikollisuus, alkoholisoituminen tai muu lopullinen marginalisoituminen. "Moraaliyhteisyyden hävitessä katoaa myös sivistyksen perusta".

Pääosin kirjan teksteistä löytää sen tutun sosiologian, jonka kaavana on varovainen optimismi ja uusien sanojen tuottaminen toiveikkuuden tueksi, juuri näiden jälkifordismien, ohuttuotantojen ja muiden stiiknafaalioiden. Siinäkin tilantees-

sa, missä vanha filosofi jo rohkenee tutkailla nykyisten aikojen loppua, sosiologien kitti ei rapaudu. Tämän tästä sopivasti uudelleen sekoitettuna se kestää isältä pojalle.

Antti Eskola

n&n

Eettisestä ongelmasta eettiseen toimintaan

Einar Aadland, *Sosiaali- ja terveydenhuoltoalan etiikka.*

(*Etikk for helse- og sosialarbeidere*, 1991.)

Suomentanut Marketta Ruoppila-Martinsen. Otava, Keuruu 1993. 239 s. 161 mk.

Norjalainen Einar Aadland on kirjoittanut *Sosiaali- ja terveydenhuoltoalan etiikan* lähinnä sosiaalityöntekijöille ja terveydenhuollon hoitotyötä tekeville. Hän pyrkii tavoittamaan kirjallaan itsenäisesti ja kokonaisvaltaisesti suuntautuneita, eettisestä pohdinnasta kiinnostuneita hoito- ja hoivatyötä tekeviä. Käytännön esimerkkeinä hän käyttää pääasiassa sosiaalityön ja sairaalan maailmaa. Tavoitteena ei ole antaa valmiita vastauksia tai oikeita ohjeita, vaan auttaa lukijaa kehittämään "itsetuntemustaan ja omia taitojaan eettisesti ajattelevana ja toimivana yksilönä".

Aadland näkee eettisten näkökohtien arvioinnin olennaiseksi erityisesti ammatillisissa ristiriitatilanteissa, joissa se on yksi osa huolellisesti harkittua ammatillista ratkaisua. Hänen näkökulmansa on saanut virkeitä humanismin ja systeemi-teorian traditioista. Positivismia kritisoiden hän kuvaa Martin Buberin ajatuksia seuraten auttamissuhteen muuttamista asiantuntijan ja kohteen suhteesta tasaveroisten subjektien suhteeksi, "Minä-Sinä -suhteeksi". Sekä auttaja että autettava ovat itsenäisesti toimivia eettisiä subjekteja, mistä seuraa eettisen